

جرم انگاری دوپینگ؛

مبانی و چالش‌ها

www.ketaboo.ir

رضا محفوظی

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران

سرشناسه	: محفوظی، رضا، ۱۳۷۳-
عنوان و نام پدیدآور	: جرم‌انگاری دوپینگ؛ مبانی و چالش‌ها/ نویسنده رضا محفوظی.
مشخصات نشر	: تهران: خرسندی، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۵ ص.
شابک	: 978-622-224-183-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: دوپینگ در ورزش -- ایران Doping in sports -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۲۳۰RC
رده بندی دیویی	: ۲۹/۳۶۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۵۴۳۳۵۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

www.ketab.ir

انتشارات خرسندی

دفتر مرکزی: خیابان نلسون ماندلا (چردن)، بالاتر از چهارراه جهان کودک، پلاک ۶۶، طبقه اول، واحد ۳

تلفن: ۸۸۶۶۵۳۰۷ - ۸۸۶۶۳۷۶۲

مرکز پخش و توزیع: خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان لبافی‌نژاد، نرسیده به خیابان دانشگاه، پلاک ۱۷۴،

واحد زیرزمین تلفن: ۵-۵۶۹۷۱۰۳۴ - ۵-۵۸۴۰۵۸۴ و ۶۶۴۹۰۵۸۴ و ۶۶۴۸۴۸۵۸

پست الکترونیک: Khorsandy.pub@gmail.com

سایت اینترنتی: www.Khorsandypub.com

جرم‌انگاری دوپینگ؛ مبانی و چالش‌ها

رضا محفوظی

چاپ اول: ۱۴۰۱ - تیراژ: ۲۰۰ جلد - قیمت: ۴۸۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-622-224-183-4

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۴-۱۸۳-۴

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
----	-------------

فصل مقدماتی: مفهوم‌شناسی و تاریخچه

۲۰	 مبحث اول: مفاهیم
۲۰	 گفتار اول: دوپینگ
۲۰	 بند اول: تعریف دوپینگ
۲۴	 بند دوم: سابقه‌ی دوپینگ
۲۵	 بند سوم: رواج دوپینگ
۲۷	 بند چهارم: انواع دوپینگ
۲۸	 الف: استروئیدهای آنابولیک
۲۹	 ب: اریتوپروتئین‌ها و دوپینگ خون
۳۰	 ج: تستوسترون و پیشسازها
۳۰	 د: هورمون رشد انسانی
۳۱	 ه: مسدودکننده‌های بتا
۳۲	 گفتار دوم: جرم‌انگاری
۳۴	 مبحث دوم: تاریخچه
۳۵	 گفتار اول: دادگاه داوری ورزش
۳۶	 گفتار دوم: نهاد جهانی مبارزه با دوپینگ (وادا)
۴۰	 گفتار سوم: تاریخچه‌ی جرم‌انگاری دوپینگ
۴۱	 بند اول: انگلستان
۴۴	 بند دوم: آلمان

فصل اول: مبانی جرم‌انگاری دوپینگ

- مبحث اول: دوپینگ و اصل ضرر ۵۰
- گفتار اول: اصل ضرر ۵۱
- گفتار دوم: جرم‌انگاری دوپینگ از منظر اصل ضرر ۵۴
- مبحث دوم: دوپینگ و پدرسالاری حقوقی ۵۸
- گفتار اول: پدرسالاری حقوقی ۵۹
- بند اول: تعریف پدرسالاری حقوقی ۵۹
- بند دوم: انواع پدرسالاری حقوقی ۶۲
- الف) ایجابی و سلبی ۶۲
- ب) دفع ضرر و جلب نفع ۶۳
- ج) ملایم و سخت ۶۳
- د) ضعیف و قوی ۶۳
- ه) خالص و ناخالص ۶۴
- گفتار دوم: جرم‌انگاری دوپینگ از منظر پدرسالاری حقوقی ۶۵
- بند اول: آسیب‌های جسمی و روانی دوپینگ ۶۵
- الف) آسیب‌های جسمی دوپینگ ۶۵
- ب) آسیب‌های روانی دوپینگ ۷۰
- بند دوم: نتیجه‌گیری ۷۱
- مبحث سوم: دوپینگ و اخلاق‌گرایی قانونی ۷۲
- گفتار اول: اخلاق‌گرایی قانونی ۷۲
- گفتار دوم: جرم‌انگاری دوپینگ از منظر اخلاق‌گرایی قانونی ۷۶

فصل دوم: چالش‌های جرم‌انگاری دوپینگ

- مبحث اول: چالش‌های نظری ۸۳

گفتار اول: بازدارندگی	۸۳
گفتار دوم: تبدیل مسئولیت مطلق به مسئولیت عمدی	۸۸
مبحث دوم: چالش‌های عملی	۹۴
گفتار اول: تورم کیفری	۹۴
گفتار دوم: ازدیاد پرونده‌های کیفری	۹۶
گفتار سوم: عدم امکان کشف جرم	۹۷
نتیجه‌گیری	۹۹

ضمایم

بیانیه‌ی نهاد جهانی مبارزه با دوپینگ درباره‌ی جرم‌انگاری دوپینگ در ورزش	۱۰۶
قانون مبارزه با دوپینگ در ورزش المپیک	۱۰۹
منابع	۱۱۹

مقدمه

در طول تاریخ و در میان جوامع مختلف همواره ورزش از اقبال عمومی برخوردار بوده است؛ به طوری که ورزشکاران، به ویژه آن دسته‌ای که رتبه‌های برتر را کسب می‌کردند، در میان مردم از احترام فراوانی برخوردار بوده‌اند. می‌توان گفت علت این امر باور مردم بر پاکی ورزش و احترام گزاردن آنها بر تلاش و استقامت فردی که در مسابقات ورزشی به پیروزی رسیده است، می‌باشد.

حقوق ورزشی یا حقوق ورزش یکی از گرایش‌های علم حقوق است که به بررسی حقوقی حوادث در ورزش می‌پردازد. به طور کلی می‌توان گفت که منظور از حوادث ورزشی تمامی جرائم و تخلفاتی است که توسط ورزشکاران، معلمین، مربیان، تماشاگران، سازندگان و تولیدکنندگان لوازم و تجهیزات و امثال آنها به طور مستقیم یا غیرمستقیم در رابطه با ورزش انجام می‌گیرد. از آنجایی که ورزش یکی از ارکان مهم یک جامعه‌ی سالم است، توجه به این موضوع و آگاهی به مسائلی که در آن رخ می‌دهد، برای نظام قضایی کشور ضروری است.^۱

دوپینگ^۲ به معنای استعمال داروی مخدر برای به دست آوردن انرژی خارق‌العاده و به طور غیرمجاز است.^۳ نهادی که به طور تخصصی وظیفه‌ی مبارزه با دوپینگ را برعهده دارد، نهاد جهانی مبارزه با دوپینگ (وادا)^۴ می‌باشد. اولین مجموعه مقررات مقابله با دوپینگ توسط این نهاد در سال ۲۰۰۳ تصویب شد و از سال ۲۰۰۴ لازم‌الاجرا گردید؛ سپس در سال ۲۰۰۹ اصلاح شد. مجموعه مقررات مقابله با دوپینگ کنونی مصوب ۲۰۱۵ است که در سال ۲۰۱۹ اصلاحاتی در آن شکل گرفته است. هدف این مقررات، حمایت از

۱. حسین آفایی‌نیا، حقوق ورزشی (نشر میزان، ۱۳۹۵)، ۹-۱۰.

2. Doping.

۳. عبدالعظیم جعفری پارسا، فرهنگ لغات و اصطلاحات ورزشی (سازمان تربیت بدنی، ۱۳۶۴)، ۸۲.

4. The World Anti-Doping Agency.

حق اساسی ورزشکاران برای شرکت در مسابقات ورزشی فاقد دوپینگ و ارتقای سلامتی و انصاف و عدالت برای ورزشکاران در سرتاسر جهان و تضمین تناسب و مؤثر بودن برنامه‌های مبارزه با دوپینگ در سطح کلی و بین‌المللی با توجه به شناسایی، بازدارندگی و جلوگیری از دوپینگ می‌باشد. برنامه‌های مبارزه با دوپینگ درصدد آن است که از آنچه درباره‌ی ورزش به‌صورت ذاتی با ارزش است، محافظت کند که منظور از ارزش ذاتی ورزش روح ورزش^۱ می‌باشد. روح ورزش تجلیل از روح و جسم و روان انسان است و نمایشگر ارزش‌هایی است که ما آن را در ورزش می‌یابیم؛ ارزش‌هایی از قبیل اخلاق، بازی جوانمردانه، صداقت، سلامتی، عالی بودن در اجرا، شخصیت و تحصیل، سرگرمی و لذت، کار تیمی، فداکاری، احترام به قوانین و قواعد، احترام به خود و دیگر شرکت‌کنندگان، شجاعت و همبستگی و اتحاد؛ درحالی‌که دوپینگ مغایر با روح ورزش است.^۲ قوانین مبارزه با دوپینگ قوانین ورزشی هستند که در مسابقات ورزشی حاکم‌اند و ورزشکاران این قوانین را به‌عنوان شرط حضور در مسابقات پذیرفته‌اند و باید این قوانین بر آنها در تمامی مسابقات اعمال شود. طبق تعریف مجموعه مقررات مقابله با دوپینگ تمامی این موارد دوپینگ محسوب می‌شوند: وجود ماده‌ی ممنوعه در نمونه‌ی ورزشکار، استفاده یا شروع به استفاده‌ی ماده یا روش ممنوعه، طفره رفتن و ممانعت از ارائه‌ی نمونه، مداخله یا شروع به مداخله در کار مسئولین کنترل دوپینگ، در تصرف داشتن ماده یا روش ممنوعه، قاچاق یا شروع به قاچاق ماده یا روش ممنوعه، دادن یا شروع به دادن ماده یا روش ممنوعه به ورزشکاران و مشارکت و معاونت در دوپینگ.^۳

مجازات‌هایی که مجموعه مقررات مقابله با دوپینگ برای ورزشکارانی که از ماده‌ی ممنوعه استفاده می‌کنند، وضع کرده است، محرومیت از تمامی نتایج شامل مدال‌ها، امتیازات و جوایز (البته اگر ورزشکار ثابت کند که در نقض قوانین دوپینگ متحمل خطا یا بی

1. The spirit of sport.

2. World Anti-Doping Code, 2015, 14.

3. Ibid, 18-25.

احتیاطی نشده دیگر نتایجی که مربوط به مسابقات دیگر بوده، از او سلب نمی‌شود)، عدم صلاحیت حضور در مسابقات به مدت ۴ سال اگر ورزشکار آگاهانه و به قصد تقلب ماده‌ی ممنوعه را مصرف کرده و به مدت ۲ سال اگر غیر عمد آن را استعمال نموده باشد و محرومیت مادام‌العمر برای بار دوم می‌باشد.^۱

فراوانی دوپینگ از ورزشی به ورزش دیگر متفاوت است. بر اساس آماری که توسط وادا منتشر شده است، ۱/۵ تا ۲ درصد نمونه‌ی دوپینگ ورزشکاران مثبت است؛ این در حالی است که بر طبق تحقیقات علمی این رقم باید بیشتر باشد و بنابراین تنها نمونه‌ی آزمایش دوپینگ کسانی مثبت می‌شود که باهوش نیستند؛ طبق تحقیقاتی که در سال ۲۰۱۱ انجام شد، تخمین زده شد که ۳۰ تا ۵۰ درصد ورزشکاران حرفه‌ای به گونه‌ای با دوپینگ سروکار دارند.^۲

بنابراین باید گفت «تلفیق ورزش در سطح داخلی یا بین‌المللی با منافع اقتصادی و امتیازات مالی و یا غیرمالی گزافی که به مناسبت‌های مختلف به ورزشکاران و مربیان تعلق می‌گیرد و یا در کشورهایی که اساسی‌ترین شرط بقای مدیران و مسئولان ورزشی دستیابی به مدال است، آنچنان زمینه را مساعد برای دوپینگ نموده که همگی در انجام دوپینگ از هیچ کوشش و مساعدت مزورانه‌ای دریغ نمی‌کنند. از سوی دیگر اطلاعات مکتسبه حاکی است که سازمان‌های بین‌المللی نیز بعضاً با دریافت مبالغی در تغییر نتیجه‌ی آزمایش تردید روا نمی‌دارند و در چنین معاملات ننگینی که همه‌ی شرکا رضایت دارند، افشای آنچه واقع گردیده است، محال می‌نماید.»^۳ حال سؤالی که در ذهن بسیاری از مقنین کشورها ایجاد شده است، این است که آیا این ضمانت اجرای جهانی که ماهیتی انضباطی دارد، کافی است یا علاوه بر آن باید ضمانت اجرای کیفری هم برای مبارزه‌ی با دوپینگ به کار گرفته

1. Ibid, 61.

2. Crouch, Tracey. "Review of Criminalisation of Doping in Sport," 2017, Available at: <https://assets.publishing.service.gov.uk>, 15.

۳. آقایی‌نیا، حقوق ورزشی، ۱۱۸.

شود؟ این بحث بعد از المپیک زمستانی ۲۰۱۴ که در آن ۱۱ مدال از ۳۳ مدال روسیه پس گرفته شد و روسیه متهم به دوپینگ سازمان یافته شد، داغ‌تر شد.

در جواب به این سؤال کشورهای مختلف دو مسیر کاملاً متفاوت را در پیش گرفته‌اند؛ از طرفی کشورهایی مانند ایتالیا در سال ۲۰۰۰ و اتریش در سال ۲۰۰۷ جرم‌انگاری دوپینگ را برای مبارزه با آن ضروری دانسته‌اند؛ آلمان هم اخیراً و در سال ۲۰۱۵ به جرگه کشورهای پیوست که دوپینگ را جرم‌انگاری کرده‌اند و برای استفاده از مواد ممنوعه سه تا ده سال حبس پیش‌بینی نمود.^۱ از طرف دیگر برخی کشورها مانند انگلستان جرم‌انگاری دوپینگ را اقدامی مطلوب برای مبارزه با دوپینگ نمی‌دانند و به جای آن همکاری بیشتر نهادهای ملی مبارزه با دوپینگ و برنامه‌ی آموزشی برای جوانان را پیشنهاد می‌کنند. همچنین این دسته عقیده دارند باید نمونه‌برداری از ورزشکاران مؤثرتر باشد تا درصد کمتری خطا به آن راه یابد؛ بدین صورت که نمونه‌گیری کاملاً تصادفی و بدون اعلام قبلی باشد، نمونه از خون و ادرار ورزشکار گرفته شود و از نمونه‌ها به خوبی نگهداری شود به گونه‌ای که ورزشکار نتواند آن را تغییر دهد. این دسته عقیده دارند که ضمانت اجرای چهار سال محرومیت از ورزش به اندازه‌ی کافی بازدارنده است و می‌تواند زندگی ورزشی ورزشکار را خاتمه بخشد و بنابراین دیگر حبس یا جزای نقدی ارباب بیشتری برای ورزشکار ندارد.^۲ واداهم در تاریخ ۲۵ اکتبر ۲۰۱۵ در اعلامیه‌ای بیان کرد که ضمن احترام به حق حاکمیت هر کشور برای تقنین در سرزمین خود، جرم‌انگاری استفاده از مواد نیروزا را به کشورها توصیه نمی‌کند.^۳ به نظر می‌رسد چالش‌هایی چون مشخص نبودن بازدارندگی مجازات در صورت وضع کیفر و مشکلات اثباتی که در دادسرا و دادگاه پیش می‌آید،

1. http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_antidopg/englisch_antidopg.html#p0 037.

2. Tracey Crouch, "Review of Criminalisation of Doping in Sport", 2017, 10.

3. <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2015-10/wada-statement-on-the-criminalization-of-doping-in-sport>.